

LA ESQUELLA
DE LA
TORRATXA

PERIODICH SATIRICH

HUMORÍSTICH, ILUSTRAT Y LITERARI

DONARÀ AL MENOS UNS ESQUELLOTS CADA SENMANA

10 céntims cada número per tot Espanya

Números atrassats 20 céntims

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ

LLIBRERIA ESPANYOLA, RAMBLA DEL MITJ, NÚM. 20
BARCELONA

PREU DE SUSCRIPCIÓ

Fora de Barcelona, cada trimestre Espanya, 3 pessetas
Cuba, Puerto Rico y Extranger, 5

LAS ÚLTIMAS INUNDACIONES

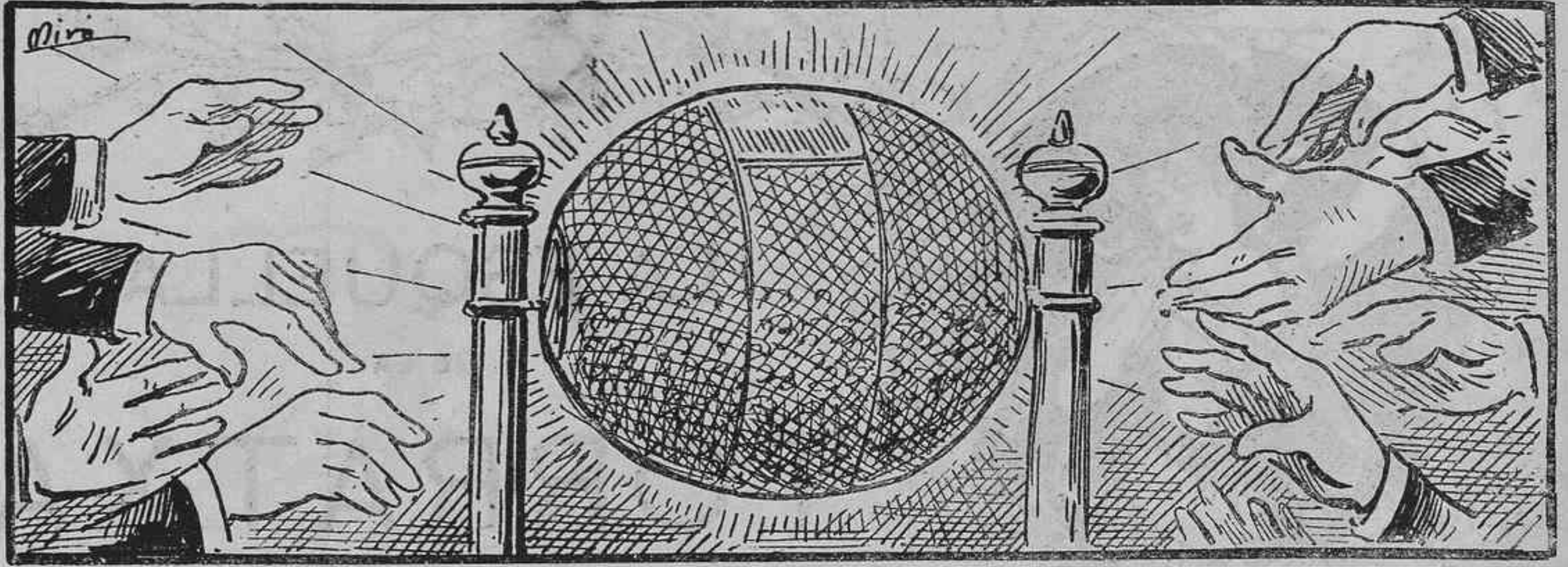
AL PLA DEL LLOBREGAT

El pont de Sant Boy, destruït en part per la riuhada.

(Inst. de LA ESQUELLA)

ESPERANT LA PRIMERA

—|A mí! . . |A mí!... |A mí!... |A mí!... |A mí!...

CRÓNICA

Aquí va una fulla de *Dietari municipal*, que podrà incloure's en el *Manual de novells ar-dits*, si es que s'acorda continuar-lo fins als nostres dies.

DIJOUS XI DESEMBRE DE MCMII. *Festivitat de Senct Damás, Papa é confessor.*—Com faés quatre dies quels núvols donassen l'aygua per amor de Deus staven els carrers de la vila empastifats e plens de fane e brutícia quera maraveyla anar per eyls sens esquixarse desde 'ls tapins fins al clatay'.

E per ço fone quels illustres conceylers del molt illustre conceyl de Cent anassen al conceyl al qual havien sigut apellats pera decidir la quistió dels drets de portes prou suça e letja de per eyla; e hi anassen portant garrons e leixant rastre de fane dessus lo trespol e les alcatifes. E per aytal motiu era cas de dir:—Senyors conceylers: si aytal com es dever vostre ben nets e polits haguesseu els carrers de la ciutat, neta e polida restaria, anc que plogués un any seguit, la casa del conceyl. Mas avuy stá que fa fástich per la vostra culpa.

E encar les taques de fane se neteien ab leixiu; mas altres taques hi ha que resten sempre e encare com més se freguen e refreguen, mes visibles son.

Aytals les que se son fetes ab motiu e ocasió de les molt renyides contentions sobre la susdita quistió dels drets de portes, e que era jo vaig á relatar ab fidelitat segons els dictats de la mía honrada concientia.

***

Sdevingué que á primers dany entraren en el Conceyl de Cent uns ciutadans que á sí propis s'apellaven gent de bé, e que per mal nom sels deya *perdigots*; e entraren faent grans bocades de que tot quan ells tocassen seria purificat e tot quan ells intervinguessen ab lur saber, seny e honorabilitat aniria com un fil de seda. E per mostrar tan bones e sanctes dispositions els fone encarregada l'administració dels drets de portes ó consums, ques de tots els viaranys del municipi el més periculós e 'l pus sembrat de trenca-coyls.

Mas eyls hi entraren resolts e confiats, implorant ans de tot la protectió divinal, e donant ordres per obtenirla á burots e guardies, que son gent ordinariament baixa e renegada e que ab la cara paguen, de que s'abstinguessen de flectomar e dir paraules lejes com tenien per costum.

E fet lo qual sen anaren al lit, confiats en que tots farien bondat de la bona e que no hi hauria ja may més furts, descomptes ne latrocinis. E clucaren los uyls e s'adormiren molt fort.

Fins que al despertarse vejeren ab sglay que tot stava perdut com si Deus en loch d' escoltar lurs prechs sels hagués girat de spatles.

E com son tan presumptuosos e inflats de vanitat, e han arribat á creure que allá ont eyls no arriben no hi pot arribar nengú, hagneren la malaventurada idea de que fos sustreta en lo successiu de l'acció directa del Conceyl de Cent l'administració dels drets de portes, donantse en arrendament á un particular, cosa contra fur e jamay vista en el comtat de Barchinona e sols en us en les males terres de ponent leixades de la má de Deus. Car deyen eyls e si no ho deyen clar, venien á dirho: «Tots els que hi hagut ans que nosaltres eran ladres; tots els que darrera de nosaltres vinrán ladres serán.»

E no deyen, mas ben clarament se veyá que si eyls ladres no havían sigut materialment, latrocinis e fraus havien consentit com á guardians ensopits e inhábils. E ab lo del arrendament confessaven que un sol particular era pus capás de fer anar bé e fer rajar ab més abundantia els drets de portes en profit de la sua butxaca, que no pas tots eyls plegats desinteressadament e en bé e prestigi de lur tan decantat amor á Barchinona.

E pus tossuts que mula navarra e desoint rahons e reflexions e arguments, buscaren ab afany persona qui 'ls arrendás, e no trobantla á Catalunya, car aquí fins el butxí del rey es casteylá, anaren en buscha de stira-cordetes á Madrit e allí 'l trobaren, ab un nom que si 's posa á la boca smussa, car se diu *Limón*. E assó feren á despit de lur ponderat amor á la terra catalana e scarnint les bases de Manresa que prescriuhen que tots els que á Catalunya tingan càrrec ó ofici han d' ésser catalans.

Emperó en tot assó se deya qu' encare que 'l stira-cordetes Limón fora qui trauria la cara, hi havia á Barchinona qui li havia offert quart e ajuda á condició de partir ganancies, e com aytals eran senyalats parents e arents de algún dels més alts conceylers de la comissió mateixa dels drets de portes.

E per daurar mellor la píldora se feya valer que l'arrendatari offeria á la ciutat maior ingrés ánnuo quel que ordinariament donaven los drets de portes; mas se guardaven de dir quen l'últim dels cinc anys que havia de durar l'arrendament poria aquell abarrota la plaça d' articles subjectes al impost e fer la pau e encare cubrirse bé 'l ronyó, leixant per

un any al manco, á Barchinona sense tripa ne moques.

Era per altra part un fet que l'arrendatari *Limón* e 'ls que 'l protegien anaven de concert, e 's veyen, e 's parlaven e tractaven de lurs coses més ó menys secretament e feyan boca menjant junts plats squisits pels hostals de pus laminera nomenada, car menjant e bevent es com s' alegren les oreyles, s' escalfen les afections e la gent s' entenen.

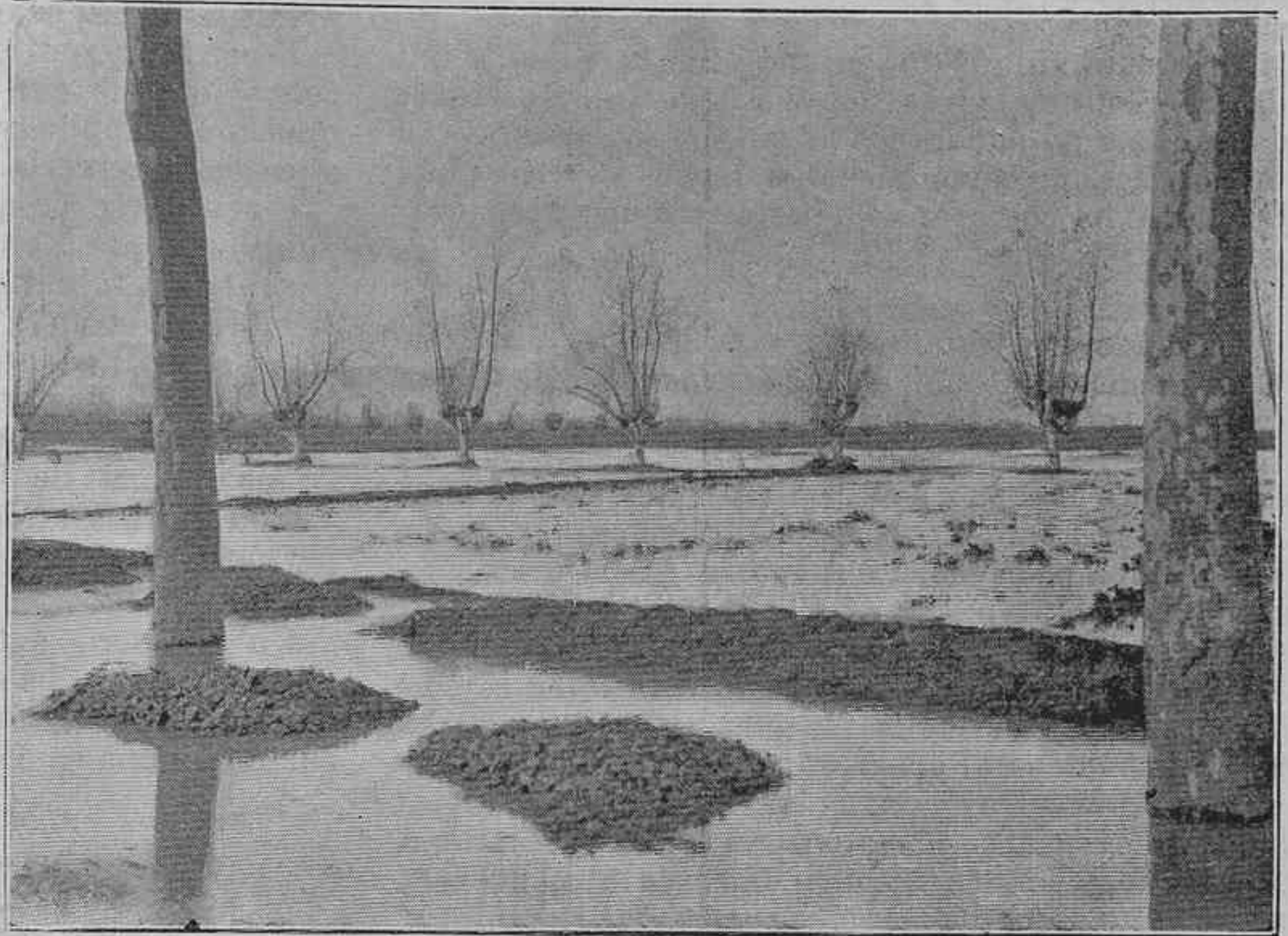
Mas també es ben cert, com aixís ho diu un sabi adagi que «per la boca muyr el peix.»

No essent ben segur quels vots dels illustres conceylers del molt illustre Conceyl de Cent fossen sufficients per assegurar l' arrendament dels drets de portes aytal com se projectava, hi hagué qui pensá que puig els *Limonos* tenen suc, exprement, exprement sen porien scorre qualcunes gotes, untant á uns quants conceylers, donchs que posantlos el suc de limona als labis se creya guanyar lur

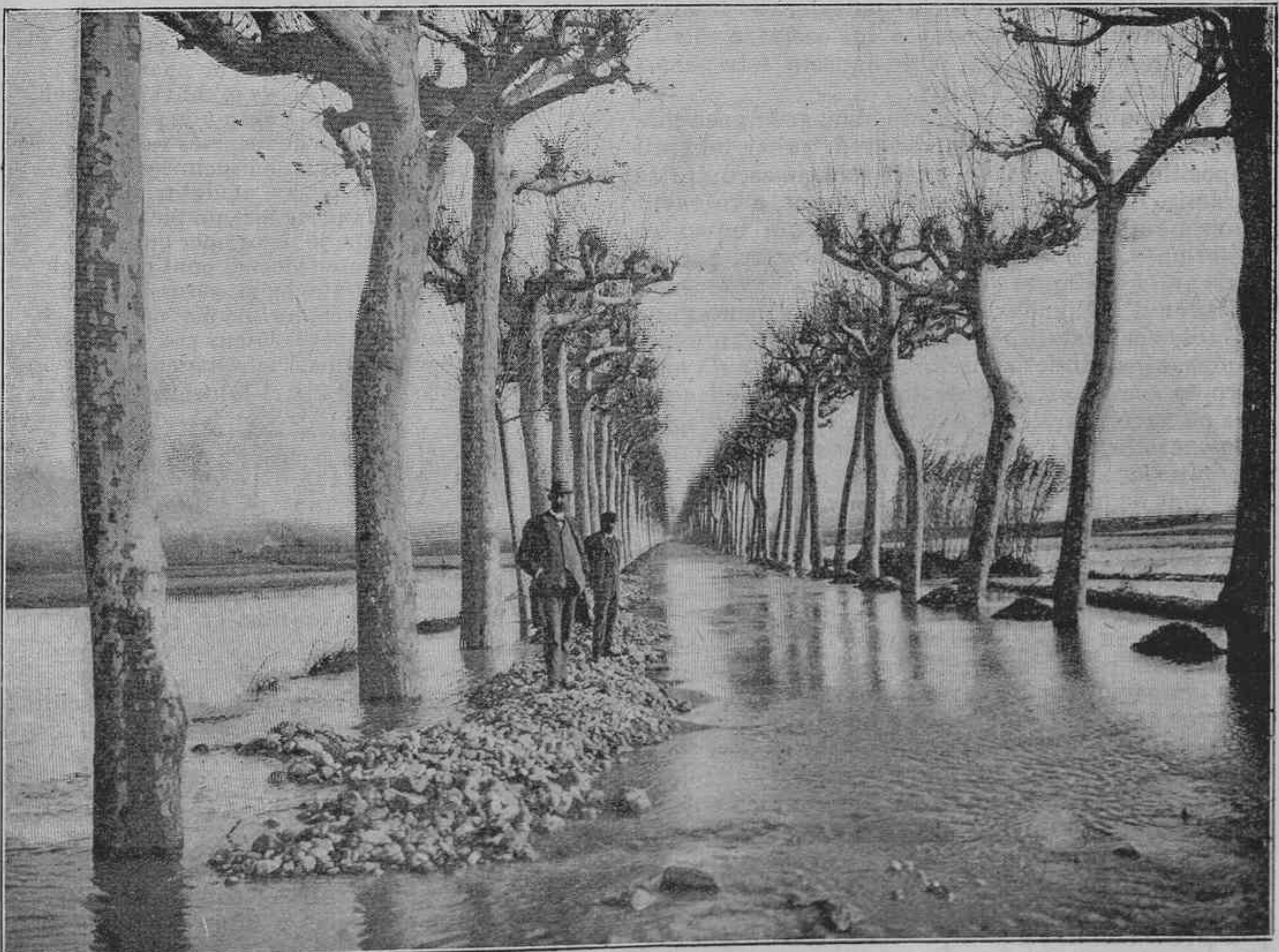
vot, e que ab lur vot els partidaris del negoci del arrendament tinrien majoría.

E tot stava combinat de aytal faisó que havent de ser 18 milions de peçetes lo preu convingut per l' arrendament, se acordá que fos sols de 17 milions

LAS ÚLTIMAS INUNDACIONES DEL LLOBREGAT

Aspecte dels camps, entre Cornellá y Sant Boy.

Carretera de Sant Boy á Cornellá.

(Insts. de LA ESQUELLA)

300 mil, servint les 700 mil detretes per' untets.

Emperó quan en vigílies del conceyl se formulá la propositió hi hagué qui demaná que 's prescindís de la detractió de las 700 mil peçetes, e quen aquella hi figurás la suma redona dels 18 milions. E lavors se vejé com un perdigot amant de la moralitat e de la purificació administrativa se stirava els cabeyls e picava de peus é deya:—Puig no podém unctar, ens mancarán vots per arribar á tinre majoría e stem perduts.

E de aquí vingué la quistió, car si hi havia qui deya:—Sou uns ladres, donchs consentieu en esser comprats e no podentvos pagar vos feu enrera—no mancava qui responía:—Mas ladres vosaltres que tractaven de comprar vots per affermar e assegurar vostres latrocinis.

***

El conceyl se reuní en la sala menor, car la de Cent es massa decent, é á mes essent cosa de passar bugada se considerá mes proppia la menor per tinre la forma de un mitj cubeyl. E era curulla de spectadors ansiosos e de cronistes dels que quiscun dia relaten lo que passa, en les fulles publiques. En els scambells seyen, bellugantse frisosos els conceylers, com gayls á punt d' embestirse.

E al tractarse del arrendament dels drets de portes, els republicans, ço es els que no volen rey, ne Roch, emperó sí molta claretat en tot, arreglaren les coses de aytal guisa que dihent voler l' arrendament demostraven no volerlo, e així era, exigint un preu exagerat e sometentlo á aytals precaucions, que ni cap *Limón* ni cap *Naranja* hi poguessen tinre la vida, ne de franc, e encar menys tenint d' unctar. Ço fonc com revelar quells no volen jocs de mans, ne mans brutes, ne brutitiés pagades, ne pagos desonestos. E vehentlos tan decidits e fermes en el bon camí de la rectitut, els conceylers en la xifra de 24 posárense resoltament á lur costat, e sols 17 se quedaren ab el *Limón*, ja de aquesta feta pansit de clofolla e aixut dels grills.

E un republicá volgué lavors sbotzar la grua manifestant que á ell l' havien anat á trobar fahentli propositions de *limonada*, quell rebutjá escupintles ab fástic. E un perdigot, ple de despit, e volguent donar á entendre que hi havia allí qui haventse compromés á vendres s' havia fet enrera per no haverhi suc, digué qu' entre 'ls conceylers se 'n contaven d' indignes de formar part del conceyl.

E tots acalorats ab forts crits demanaven explicacions, al republicá sobre qui era que l' havia anat á trobar com deya; é al perdigot que anomenás per lurs noms als indignes e perquè ho eren. E quan mes encalabrinats staven e mes se debatien e ab mes forsa volien que constás que no podien viure respirant aqueyl baf pestilent e mal sa de inculpacions no ben splicades, veus' aquí que 'l conceyler en cap Misser Fabra Ledesma, tocá la campana e doná per termenada la contentió.

¡Fillets de Deu la que s'armá lavoras! Els conceylers s' alsaren en pes e no 's veyen mes que brassos agitats com pales de molí de vent e cares enceses e uyls lampeguejants, e dents que xarricaven, e veus ronques que clamaven honor e justitia. E semblava que la sala sen entrás e que tots se tornassen foys, de tan indignats com staven.

E era ja mes de la mija nit e tots bullien com un tupí de cols posat dessús de un foc infernal. E tocá la una e la bullida no amaynava com si Satanás ventás aqueyl incendi de passions e rancunies, de greus e ressentiments. E caygueren les dues e nengú pensava en anarse'n al lit, car tampoch dormir haurien pogut, sots l' inculpatió vaga que s' havia lançat, que no senyalant á nengú podia á tots compen-

dre. Fins lur propia muyler, als conceylers casats podia rebutjarlos, dihentlos:—Fuig, fill, ¡quina pudó fas de limonal! E eran ja les tres e encare buscaven la mellor manera de compondre 'l desgavell, e mentre un perdigot reclamava ques formás lo que sen diu un tribunal d' honor dels que fallen sense proba, ne donar torment al inculpat, els republicans sostenien que davant del públic havia de rentarse la roba bruta, car el poble era 'l jutje suprem qu' en aytals materies es qui falla y applica la sententia.

E per fi caygueren en l' acort de que fossen tres conceylers els que rebessen confessió secreta de quiscun e applicassen la penitentia á quins creguessen mereixerla.

E s' esdevingué que confessats tots, no hi hagué penitentia per nengú, reconeixent que cas d' haverhi hagut intentions de compra, las aytals partiren de gent stranya al molt illustre Conceyl de Cent, e que tots els conceylers staven liures de peccat e tots procedit havien ab honorabilitat e inseguint els dictats de lur concientia. E assó passá á dos quarts de sis del matí de divendres dia XII de desembre, vigília de la gloriosa verge e martir Sancta Lucia patrona dels orbs.

***

Qu' ella done á tots la lum e la claretat... e qui no hi veje prou be que s' acluque, e qui tingue encare suc de limona als uyls que sels fregue... que 'l suc de limona es cosa que cou molt e fa plorar.

P. DEL O

SONET

AL EXCELENT ESCRIPTOR Y EXCELENTÍSSIM AMICH
ROQUE SANTERO

Un sonet me demanas, Roch amich
y jo dech contestarte que no puch;
que en qüestió de *sonets* m' hi veig poruch,
perque la empresa es gran y jo soch xich.

Pero tú, sempre de recursos rich,
ta ploma pots mullar en such... y bruch
y ab aquesta ta ploma, aquest trist cuch,
del Parnás á la porta farà un pich.

Si obras aixís, jo 't juro per qui soch,
que á la taula escriptori al punt m' assech
y 'm glassi 'l fret ó be m' abrussi 'l foch
de la taula escriptori no me 'n moch
fins que t' haji pagat lo que are 't dech
ab un sonet fet meu, mon amich Roch.

AGUSTÍ MUNDET ALVAREZ

UNA TRETA DEL DIMONI

Tant va invocar als esperits infernals, tants disbarats van sortir d' aquella boca pecadora, que al últim, mogut per la curiositat, el dimoni va sortirli.

—Aquí 'm tens. ¿Qué vols?

En Mero no 's va acoquinar. Estava decidit á tot, y no era cosa de tornar enrera ara que l' ocasió se li mostrava propicia.

—Voldría treure la primera.

—¿La primera de qué?

—De la rifa de Nadal.

El dimoni va clavarli tal mirada, que si en Mero arriba á ser de pólvora ó sisquera de cotó fluix, s' encén en una exhalació y en un minut no se 'n canta d' ell gall ni gallina.

—Y quan l' hajis treta ¿qué farás?

—¡Vaya una preguntal.. Viuré com el peix al ay-

gua, 'm donaré tots els gustos, menjaré, jugaré, passejaré seré completament felís.

—De m'anera que, segons tú, els diners proporcionan infaliblement la felicitat...

—¿Quín dupte té?.. Feu que jo tregui la primera, y ho veureu.

—La treurás.

—¿De debó?.. Si cumpliu la vostra promesa, us donaré tot lo que vulgueu; la vida, quan ja sigui ben vell; l'ànima, quan me mori...

—¡Gracias!—va fer el dimoni, mitj rihent:—no estich per més ànimas: ne tinch l'infern tan plé, que ja no sé ahont enquistar-les.—

Vingué 'l sorteig y, en efecte, en Mero 's pogué convèncer de que 'l dimoni no l'havia enganyat: la primera li havia tocat á n' ell.

—¡Soch l' home més felís del mon!—va exclamar.

—¡Ves ara quí m' empetará la basal!..—

Ja ha cobrat els diners; ja té las butxacas plenas de bitllets de banch, de pessas de plata, fins de monedas d' or.

—¿Qué farás ara, Mero? ¿Per quín cantó comensarás á disfrutar de la vida?—

S' arriba á la cotxería més pròxima y demana que li posin una carreteta.

—Enganxeu desseguida, y al millor restaurant de la ciutat.

—Dispensi—li respón un baylet que sembla guardar l'establiment:—ja no fa de cotxero l' amo. Ha tret la primera y no vol treballar.

—¿La primera?

—Si, senyor: va demanarla al dimoni, y com que á n' aquest res li es impossible...

—Bueno—'s diu en Mero:—aniré al restaurant á peu. Aixís tindré més gana.—

Al entrar al restaurant observa que no hi ha ningú.

—¿Ahónt es la gent d' aquesta casa?—pregunta, admirat, á una vella que pren el sol á la porta.

—No ho sé: han tret la primera y se 'n han anat, dihent que 'l qui vulgui menjar que se 'l fassi.

—¡Es curios aixó!—pensa en Mero:—pero, sigui com vulgui, com que sense aliment no puch viure, buscaré un colmado qualsevol y 'm provehiré de lo més necessari.—

Pero sí, colmado has dit!.. Roda per aquí, tomba per allá, gira per la dreta, trenca per l'esquerra, tots els adroguers de la ciutat tenian tancadas las portas.

—Escolteu—va preguntar á un vehí que casualment passava pel seu costat:—¿Que sabeu qué ho fa que no hi hagi cap establiment de queviures obert?

—Prou que ho sé. Han tret la primera y s' han retirat del negoci.

—¿Tots? ¿Tots l' han treta?

—Tots absolutament. Com que ho havian demanat al dimoni, y ara com ara 'l dimoni té tanta influencia...—

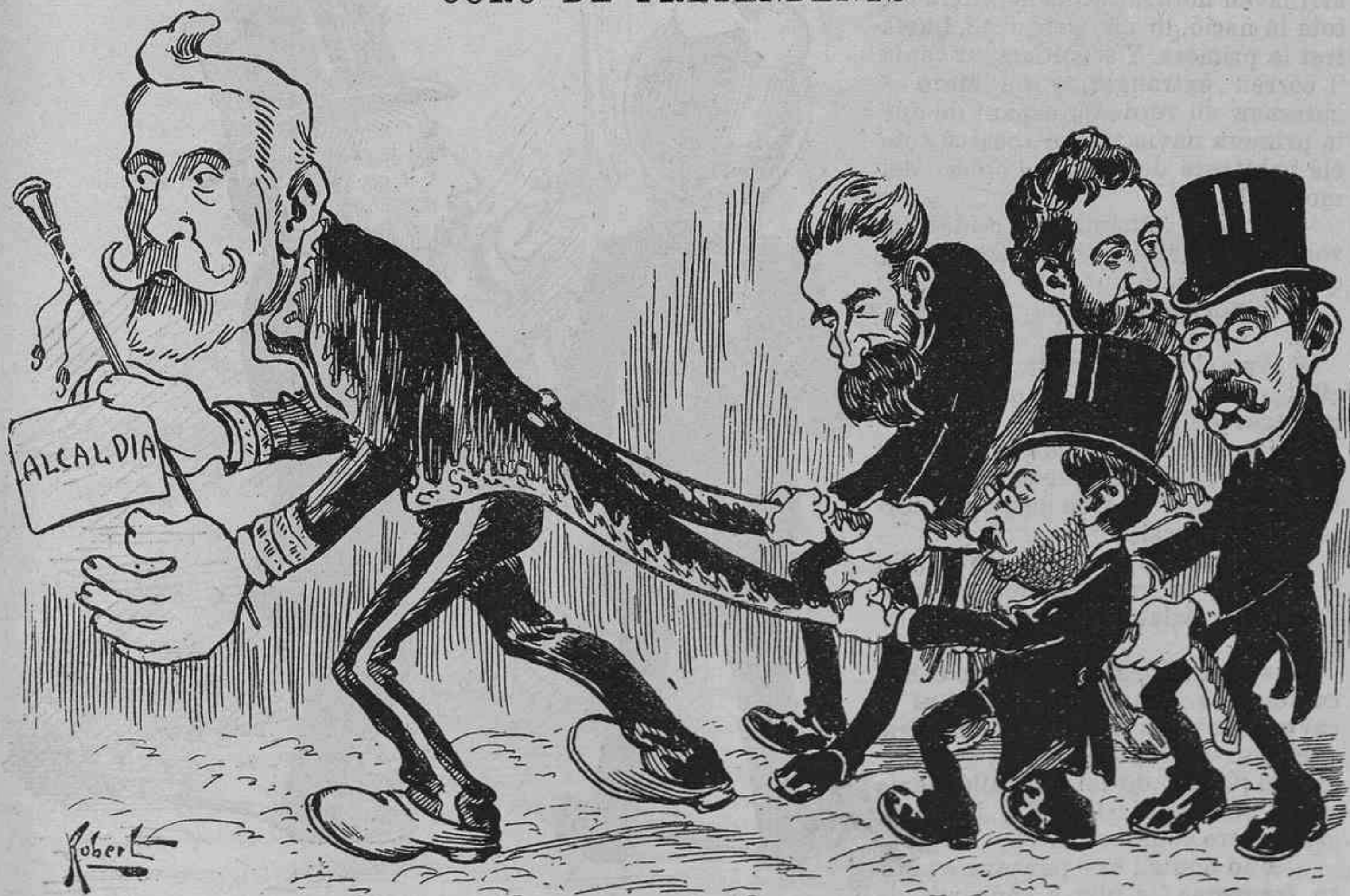
La cosa comensava á ferli gracia. Ni cotxerías, ni restaurants, ni colmadors... ¿Hauría succehit lo mateix ab els forns?

Va recorre tres ó quatre carrers y ¡justa! també 'ls fabricants de pa havian tret la primera y, naturalment, també havian plegat.

Caminá un' altra estona, y, ¡sorpresa singular! la sort no s' havia olvidat de ningú. Els sabaters, els taberners, els cafeters, els sastres, tothom, tothom havia tret la primera.

—¡Diable de dimoni!—exclamava en Mero, co-

CORO DE PRETENDENTS

—¡La vara, la vara!
¡No sigui així!
Si vol obrá ab justicia,
me l' ha de doná á mí.

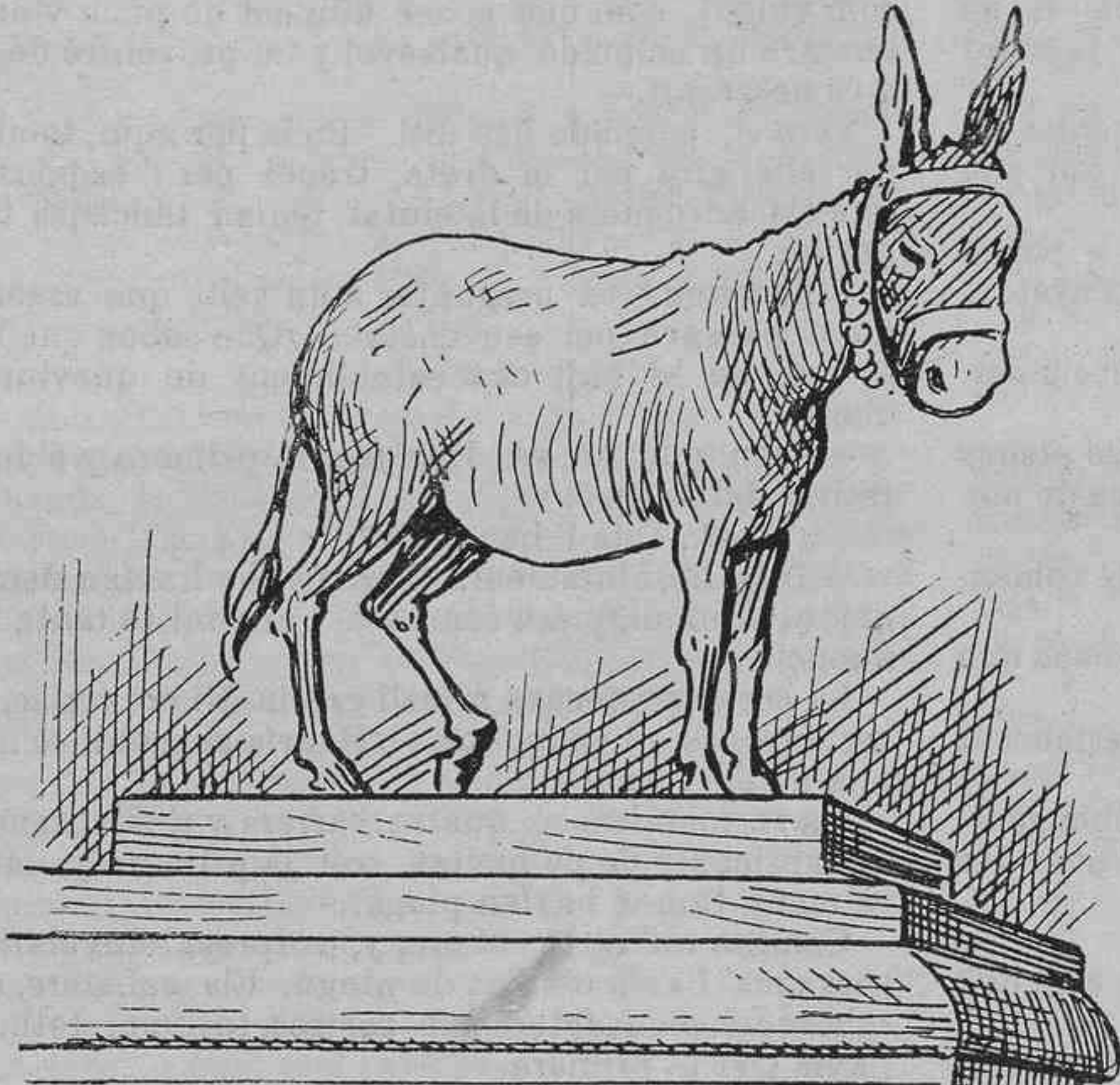
(Música de ¡De setze, de setze!)

mensantse á amohinar:—¿Volst'hi jugar que per un excés de bondat d' aquest beneyt, que ab las sevas malas arts ha enriquit á tothom, no tindré més remey que anar á buscar la teca á fora?...—

treure la primera, desde 'l moment que resulta que, de treurela tothom, el món no podria anar.

A. MARCH

VOTS DE CALITAT

¡A foral Ja ho havia dit ell. ¡A foral... Cabalment en aquell instant n' arribaven notícias. Tota la provincia, tota la nació, lo mateix qu' ell, havia tret la primera. Y seguidament venia 'l correu extranger, y en Mero s' enterava ab verdader espant de que la primera havia també tocat á tots els habitants de tots els pobles del món.

—¡Dimoni, dimoni—va cridar llavors, horriblement trastornat:—¿Per qué ho heu fet aixó?

El dimoni, rihent, va tornar á sortirli.

—¡Ay ay! Si la primera es la felicitat ¿quin mal hi ha en que tothom la tregui y sigui felís?

—¡Pero jo tinch gana, haig de viure y á pesar dels meus diners, no trobo en lloch un tros de pa per portarme á la bocal...

—Noy, aixó no es cosa meva. ¿No t' hi donat lo que vas demanarme? Donchs arréglat: ab lo demés no m' hi fico.—

Al sentir alló, al pobre Mero el cap comensá á donarli voltas, y al fi caygué en terra tan llarch com era.

El cop va ferlo despertar.

¡Ah! ¡Quina ditxa! Tot alló havia sigut un somni; terrible, infernal, cruel, pero somni al fi.

—Y lo bonich es—pensava en Mero, fregantse 'ls ulls y convertit de repent en filósop—que ara comenso á maliciar que no deu ser una cosa tan superior com diuhen aixó de

LA VIDA

Per la noya que voldria trobar qui la volgués fer de correguda muller deslliurantla de ser tía, la vida es un desert nú hont no s' hi troba ningú.

Pel fabricant usurer que á sa casa té oratori y al dissapte arma un desori si al cobrá 's queixa l' obrer, la vida resulta aixó: bona vida y bon bastó.

Per l' infant quan la embestida de fantasía daurada li fá semblar flor badada lo qu' es tan sols flor marcida, la vida resulta un cel ab ángels que xuclan mel.

Pel punxa sárrias ruhi que matute y vuyt rals cobra y no deixa passá un pobre ab tres petricóns de ví, la vida es un matalás y tot lo demés... un jás.

Per la casada que fá lo que li dona la gana y ab imperi al seu Jan mana no sabent de governá la vida bé ó mals tallats son uns pantalons... posats.

EN PONS:—La meva consciencia no 'm permet votar á favor d' un monument dedicat á un lliure-pensador com en Pí y Margall. ¿Veu? Un monument aixís, sí que l' apoyaria ab gust.

L' ALBÓ:—Soy de la misma opinión.

FIRA DE PESSEBRES

— Escolteu, mestressa; aquesta casa, ¿no està pas afectada per la reforma?

Un tranquil que tot s' ho tira á l' esquena.

Pel que xucla del mugró
y á ratos sab sé avansat
y quan convé vá llogat
á ajudá á portá 'l pendó,
la vida es una ventada
y l' home bolva arrastrada.

Per mí, bordet de la sort
errant, las ilusions mortas
trucant las barradas portas
sens llum ni gufa ni nort,
la vida es una gran creu
y Cristo, casi émulo séu.

J. COSTA POMÉS

GRACIAS MADRILENYAS

Si no llegeixen vostés l' *Imparcial*, de Madrit, aquell periódich del qual, en el temps en qu' encare no s' havían generalisat els *perros chicos*, deya un humorista:

«Defiende á Cristino Martos
y se vende por dos cuartos,»

no saben pas lo qu' es gracia, ni lo qu' es salero, ni lo que son ocurrencias cómicas y verdaderament inesperadas.

Jo, que fá anys el veig casi bé cada día y sé la sal que porta en sas dilatadas columnas, el prefeireixó—¡ja ho crech!—al *Tío Conejo*.

No 's pensin qu' exagero. Agudesas com las que se li ocorreixen al *periódico de mayor circulación de España*,—tranquilisis, senyor Mencheta; hi dit no més d' *España*—no se li ocorreixen á cap altre paper públich.

Dissapte, sense anar més lluny, va ferme materialment esquinsar de riure.

L' assumpto ja deuen vostés saberlo. Els presi-

— ¡Mamá, las casas me cauen!
— Deu haverhi terremoto.

dents d' algunas societats de Catalunya han anat á Madrit á portar un missatge á don Alfonso. Constituix el principal objecte d' aquest document indicar al rey la conveniencia de que per part del poder central se respecti en las provincias catalanas l' us de la llengua materna.

La costúm, la naturalesa, las mateixas necessitats de la vida apoyan aquesta demanda que, prescin-

CRIATURADAS

—¡Miréu, miréu, quina bomba
mes maca y mes ben inflada!...

dint de tot, ha sigut vista ab marcada simpatía per no pochs cataláns.

En llengua castellana—diuhen els comissionats al rey—*se administra justicia á tantos súbditos que mal ó nada la conocen: el juez y la parte no se entienden muchas veces...*

Y á tan atinada rabó, que fins á un clown de circo faría posar serio, ¿saben qué hi contesta l' *Imparcial*?

Vejin si han llegit may una sortida de més forsa cómica. Copió el tros textualment, sense alterar res de la seva hermosa sintaxis:

«Ciertó que es un inconveniente grave el desconocimiento, que en los tribunales puede tener del idioma, en que se expresa el reo ó el testigo, el juez que ha de instruir ó ha de fallar la causa; pero esta misma dificultad se ofrece siempre que un italiano, un francés, un inglés, un alemán ó un individuo de cualquiera otro país extraño comete delito en nuestro territorio. En ese caso se hace preciso valerse de intérprete...»

¿Qué m' hi diuhen? ¿Veritat que ni en las comedias de *risa* que devegadas anuncian algúns teatros s' hi senten xistes tan deliciosos com aquest?

De bonas á primeras destaca aquí una cosa. Al *Imparcial* no se li ocorreix que un catalá pugui veure's al davant d' un jutje serio per haver comés algú delictes. Podía haver parlat de plets, d' assumptos civils, de qüestions de qualsevol mena... No senyors: el periódich de mayor circulación de España considera que suposarnos delinqüents es més divertit.

Pero lo notablement graciós, lo aristofanesch, lo espiritual es el seu acudit de comparar als cataláns ab els francesos, els italiáns, els russos, els xinos... ó ab un individuo cualquiera de otro país extraño...

L' indirecta es de punta. «¿No parlan vostés castellá?» vé á manifestarnos l' *Imparcial*: «Donchs per nosaltres lo mateix que si parlessin en grech: tant val als nostres ulls un catalá com un esquimal, com un japonés, com un individuo cualquiera de otro país extraño. Per lo tant, quan tinguin necessitat de dirnos alguna cosa, búsqüinse un intérprete.»

A la qüenta, pel diari madrilenyo tot el qui no viu á la Puerta del Sol ó al carrer de Mesonero Romanos; tot el qui no s' expressa en el *habla* de 'n Carulla y en Grilo; tot el qui no beu en las puras fuentes del Lozoya es extranger, y com á extranger necessita que 'l tractin.

¡Riguin, riguin, que la declaració s' ho mereix!...

Per algúns, aixó será potser «ensenyar l' orella.»

Per mí no es més que la proba plena de que, com avans he dit, l' *Imparcial*, á més de ser el periódico de

mayor circulación de España, es el diari més graciós del món.

MATÍAS BONAFÉ

LLIBRES

DRAMAS RURALS per VÍCTOR CATALÀ.—Se 'ns ha assegurat que l' autor de aquest llibre es una senyoreta ampurdanesa, essent *Victor Català* 'l pseudònim que ha adoptat com escriptor. Pochs ho creuran, y no obstant sembla qu' es cert.

El no créureho será degut á la naturalesa mateixa del seu llibre, á son temperament fort, á la robustés de la concepció y á la virilitat de la forma. No coneixém encare á un sol autor català—entre 'ls que vesteixen pantalóns—qu' en aquest punt hagi arribat tan enllá en el maneig de una llengua com la nostra, que ja 's distingeix per l' energia de la expressió. L' autora de *Dramas rurals* en aquest punt se coloca al davant de tots, essent son llibre una revelació estupenda.

En las dotze narracions que constitueixen l' aplech de *Dramas rurals* ha condensat l' aspecte trist, dolorós, tètrich y á voltas horripilant de la vida camperola. Totas tenen per escenari 'l camp y per personatjes la gent de l' art de la terra, ab excepció de una, *L' Explosió*, en la qual son treballadors de fàbrica, y sembla desenvoluparse en la ciutat ó en una gran població fabril.

Mes que dramas son en sa major part verdaderas tragedias, y tragedias naturalistas, que pasman y emocionan per la forsa de la veritat de que apareixen impregnadas. Tot lo que pinta y descriu l' autora está vist y sentit, ab impresió directa, y reproduhit també directament, en un estil viu, plé de color, pintoresch y fundament penetrant. No hi ha dificultat que detingui la seva ploma-escalpell, ni l' horror, ni la miseria, ni lo que per molts será lletjesa y repugnancia.. alló que tant se li ha tirat en cara al mestre Zola, y que, no obstant constitueix un dels distintius mes admirables del seu geni sincer y fort, com son sinceras y fortas la naturalesa y la vida.

Ab gust faríam un anàlisis una per una de aquestas genials narracions rurals, si disposéssim de temps y espay posant de relleu las bellas y els mérits singulars qu' en totas ellas campejan. Lo que no podríam fer fora classificarlas segons la major ó menor fruició que 'ns han causat, per quant si l' una 'ns ha entusiasmat l' altre encare més. Son l' obra ben assabonada, de un' artista que ja ab el pseudònim ab que fins are s' amaga ja ab son nom propi, está cridada á ocupar el cap de taula, entre 'ls narradors catalans, mentres no vingui un narrador mes fort qu' ella á desbancar-la.

Y es tan catalá, tan nostre lo que narra, descriu y pinta, y la manera com ho realisa, que en cap mes idioma trobaria 'l vigor, la forsa d' expressió y 'l sabor castís pera donar forma adequada al pensament.

Felicitém-la, donchs ab tot el cor, y vingan prompte las novas produccions que 'ns té promesas, que quí tant bé comensa, pot arribar molt lluny.

CRATURADAS

—¡Bona l' hem feta, Limón!...
¡Reventada!... ¡Reventada!...

CHIRIGOTAS Y EPIGRAMAS, por DANIEL ORTÍZ (Doys), con un prólogo de *Miguel Unamuno*.—Hi ha qui dona poca importància á aquestes flors del enginy, nascudas com qui diu al vol de la ploma, al servey de impresions passatjeras y circunstancials Escritas pera 'l periódich tot just llegidas solen olvidarse. Els que jutjan d' ellas lleugerament desconeixen el seu valor real, y bó será que sápigam lo molt que l' aprecia un escriptor tan docte, com l' Unamuno, ilustre rector de la Universitat de Salamanca qu' en el prólech fa plena justícia á n' en Doys y á la seva obra.

En Doys es un escriptor saladíssim... y ja es sabut que pera conservar las viandas no hi ha res al mon millor que la sal.

ALTRES LLIBRES REBUTS:

L' or del Rhin.—Prólech de la Tetralogia *L' anell del Nibelung*.—Traducció catalana adaptada á la música per *Salvador Vilaregut y Antoni Ribera*.—Sent una traducció feta escrupulosament vers per vers y ab indicacions marginals relatives als diversos temas de l' obra, no pot donarse una guia mes segura pera penetrar la bellesa artística de la creació del colós de Bayreuth. L' Associació wagneriana mereix un aplauso calorós pel treball de vulgarisació qu' está realisant ab tanta intel·ligència.

... *Sonetos en lengua castellana y en lengua portuguesa* por *Tito Zanardelli*.—Aplech de composicions que 's

COMENTARI DE 'N BERMUDEZ

—Eso no se había dit may, sino desde que en esta casa hi han entrado rechidores que se llaman *chent de bé*.

llegeix ab benévola simpatía pel carinyo que revela per part de son autor, envers las dos llengües de la nostra península ibérica.

... *Flors marcidas*, per *Guillem Torres*.—Las composicions que constituheixen aquesta colleccioneta se fan notar ja que no per la seva originalitat, per la facilitat y 'l primor ab qu' están escritas.

... *Sis tiros*.—Joguina còmica en un acte y en prosa, original de *R. Guasch Tombas*, estrenada á Romea, la nit del 28 de desembre de 1901.

RATA SABIA

PRINCIPAL

La vetllada primera del *Ateneo* resultá una agradable festa, de una cultura exquisida y plena de ricas promesas. Tant la comedia de *Molière-Moratín: La escuela de los maridos*, com el sainete de D. Ramón de la Cruz *Las castañeras picadas* tingueren una interpretació esmeradíssima individual y de conjunt. Ben clar se veyá en que 'ls actors tenfan molt en compte que treballavan davant de un públich escullit. Y en just premi als seus esforços, obtingueren merescuts aplausos.

El clou de la festa sigué la conferencia del jove ateneista Sr. Hurtado que versá sobre l' *Acció social del Ateneo en el Teatro*. Es un treball rich en ideas noves, suggeridas per l' estat present de Barcelona y per una noble aspiració á refinar la seva cultura y á elevar la seva intel·ligència y 'ls seus sentiments. Tot ell respira un esperit ample, jovensá y plé de amor á la vida y á la joia pura de l' ànima.

El Sr. Hurtado ha sapigut clavar una fita important en el camí que ha d' emprendre l' *Ateneo* barcelonés, si no vol morir ensopit y enervat en mans dels que, desnaturalisant el seu objecte, han acabat per convertirlo en punt d' apoyo de sas mesquinas ambicions polítiques.

LICEO

Haig de confessar que *Carmen*, la maravel'osa creació de 'n Bizet no va deixar del tot satisfet al públich.

S' ha de fer una excepció en pro del tenor Cossira, qu' encarna ab molt talent el tipo de D. José, y canta de una manera exquisida tota la seva part y en especial la romana de la flor... Pero aixís com una flor no fa estiu, un sol cantant no fá estiu.

A D. José li falta una *Carmen*, que 's posi al seu nivell, y la Srta. Salvador, ja siga perquè no 's trobés la nit de la representació primera en el plé us de las sevas facultats vocals, ja siga també degut á falta del temperament vibrant qu' exigeix la interpretació del personatge, no lográ secundarlo en els graus de calor necessari per sostenir l' escalf de l' emoció.

Tampoch el barítono La Puma, que té mes cara de rector de fora que de torero, lográ interessarnos. Además aquellas *llargas* ab que volgué adornar el seu treball, no están prou bé, per torero que 's sigui.

Molt se lluhí en cambi la Sra. Michalscha en son paper de Micaela. Té aquesta cantant una veu fresca favorecida ab uns aguts preciosos.

Els demés intérpretes treballavan á consciència, y 'ls matisos de que feu gala l' orquesta posaren de relleu una vegada mes la batuta experta y brillant del mestre Mascheroni.

CATALUNYA

Un altre éxit. Aquest ha correspost

á la sarsueleta *Los granujas*, original la lletra del Arniches y en Jackson Veyán y la música de 'n Valverde (fill) y en Torregrossa.

No arriba aquesta obra de bon tros en quant á exponents, frescura é intensitat dramática á l' altura de *El puñao de rosas*: es mes cosa de teatro convencional que l' obra anterior arrancada á la observació del natural y saturada de calor de vida; pero té totas las de la ley per agradar.

El tipo de trinxeraire aixérit y dotat de sentiments nobles y generosos, que després de recullir á una criatura abandonada, no para fins á lograr que la parella que vá posarla al mon contregui matrimoni, mereix la creu de beneficencia, y obté 'ls aplausos del públich. Sempre 'ls trinxeraires á partir de *El pilluelo de París* han sigut en el teatro uns personatjes simpatiquíssims.

En *Los granujas* hi abunda l' element pintoresch; en cambi pel meu gust hi sobran las tirallongas de versos, que alternan ab la prosa, plena de acudits del poble baix madrileny. Pero 'ls versos buscan l' aplauso del públich y també l' obtenen alguna vegada.

En quant á la música, no té gran importancia; pero tampoch se prodiga molt. Constituheix un adorno de l' obra que ni la realsa, ni tampoch la perjudica. Las tres ó quatre pessas están inspiradas generalment en temas de carrer, y 'ls compositors no hi han posat gayres cabells blancs instrumentantlos.

GRANVIA

Lohengrin lletra de 'n Jackson y en Roig y música del mestre Hermoso es una bufonada en tota la extensió de la paraula, sense altre fi ni objecte que arrancar las riatladas del públich, á copia de payassadas y xistes y acudits de género groixut.

El públich riu y l' art plora.

N. N. N.

ENTRE ANDALUSOS

Don Albert y Don Bassili han acordat recontar sas forsas pera las próximas campanyas electorals.

Y barrina que barrina, á forsa de barrinar troba Don Albert que compta ab dos ó tres fabricants, una colla de criaturas, mitja grossa de babaus tres carlins fugits del R... y un pilot de capellans.

Els qu' eran *catalanistas*, de *La Lliga* han desertat y á *L' Unió* 's deixan caure per ser son lloch natural.

Y pren Don Albert la ploma y escriu al seu aliát: «Company Don Bassili: Conto per la lluyta electoral ab els trenta mil y pico electors que 'm van votar, ab els cent mil que llegeixen la nostra *Veu de Catalunya*; els mil quatrecents socis que tením apuntats á la *Lliga Regionalista*, tots els bisbes, capellans, frares, escoláns y monjas que parlan en catalá, tot el *Foment*, la part neutre, els obrers, els estudiants, els pagesos, las criadas y fins els gossos y els gats.»

Y també pensa y calcula don Bassili per sa part y troba que sol se troba dins de l' *Unió Nacional*.

Guilla per l' un costat l' Alba y en Clot per l' altre costat; li pren gent en Canalejas y el dispers es general.

Sols li quedan quatre cebas,

LA NIT DE LA CÉLEBRE SESSIÓ

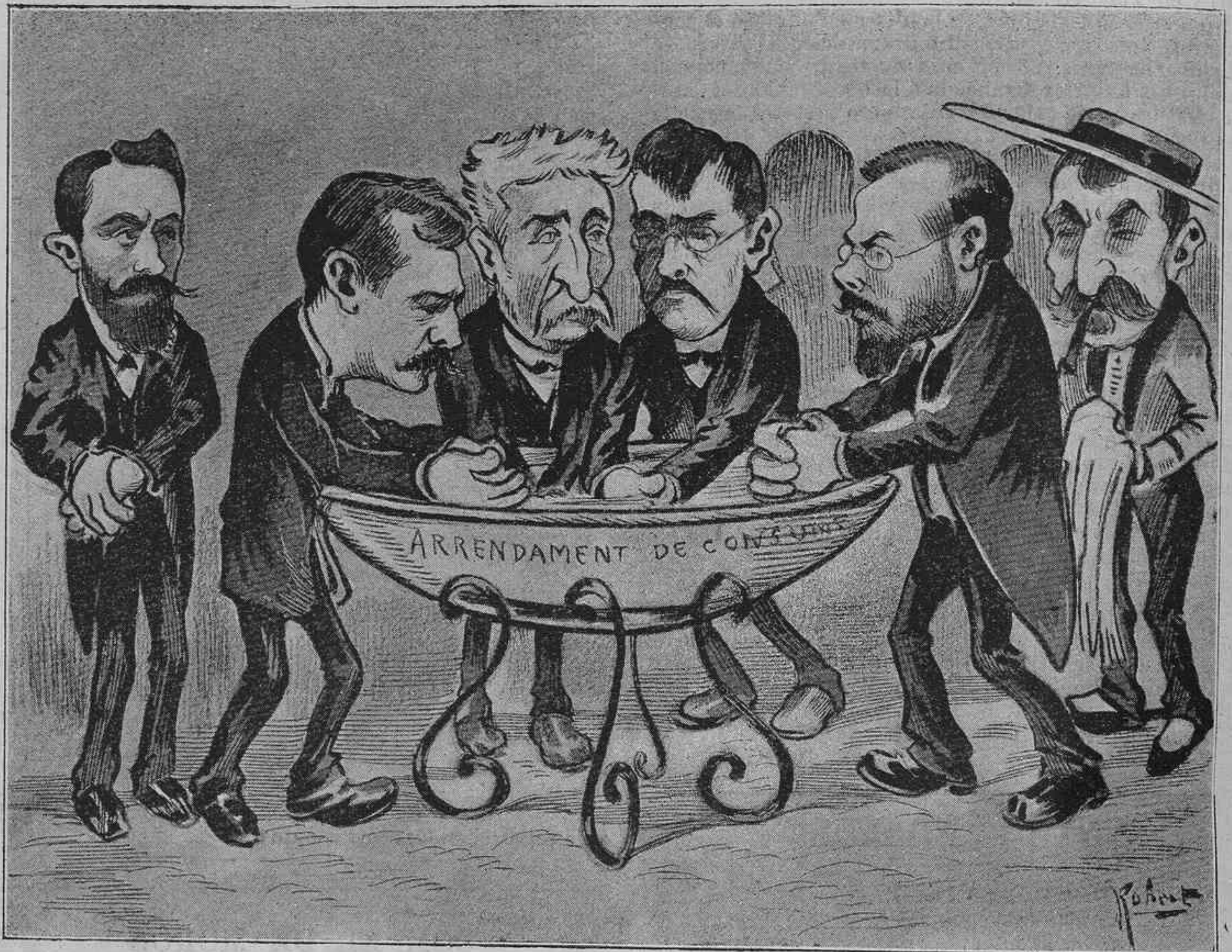
—¡Recristina, quín escándol arman allí dins!... No sé si 's reparteixen castanyas ó qué.

COM EL DE MORÓN

Un gall que l' han plomat avans d' hora.

HIGIENE MUNICIPAL

— Bueno: nosaltres ja 'ns n' hem rentat las mans. Ara, qui tingui mals-de-cap que se 'ls passi

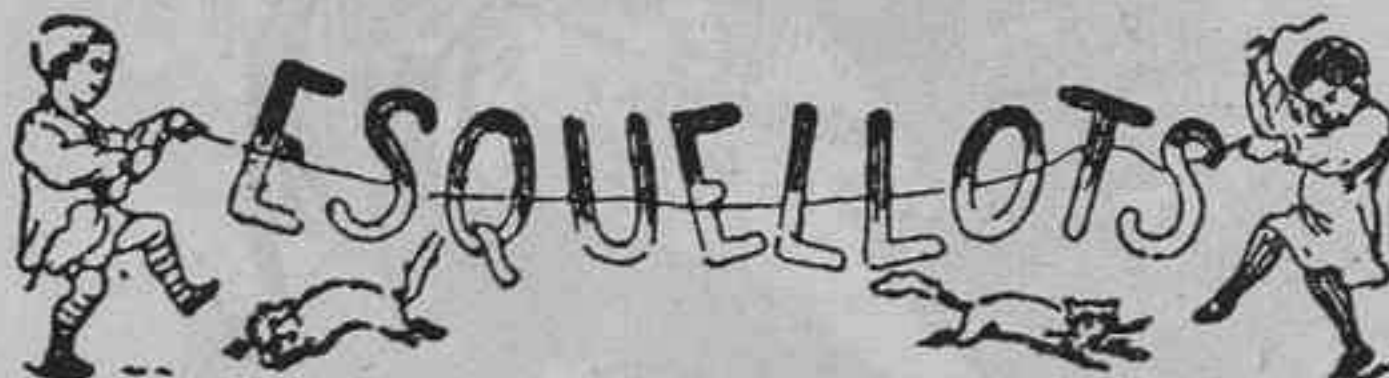
algún botigué esgarriat,
dos amichs de Saragossa
y algun vallisoletá.

Pren Don Bassili la ploma
y escriu al seu aliat:

«Amich Don Albert: Refphis
per la lluyta electoral
de tot el comers d' Espanya
y fins d' un xich mes enllá,
de tota la massa neutre,
de la *Virgen del Pilar*,
de mitj milló de baturros
y d' un tal senyor Bernal.»

Juntadas aquestas forsas
¿quí d' ells sortirá enganyat?

JEPH DE JESPUS

Un altre missatge.

Y no se 'n extranyin, que aixís com els noruechs
tot ho curan ab *massatjes*, els companys de causa
volen curarho tot ab *missatjes*.

Y ara 'ls diré que trobo molt natural y ademés
molt just que 's reclamin tots els drets y tots els
respectes pera la llengua catalana, tan espanyola
com la castellana, per ser la natural de un poble
que ha sigut, es y vol continuar sent espanyol. Lo
menos que 's pot exigir als funcionaris del Estat es

qu' entenguin el llenguatge del poble ahont han d'
exercir las sevas funcions.

Aixó es lo que 's reclama en el missatge escrit en
molt bon castellá per la galana ploma del Sr. Ma-
ragall.

***

Y ara 'l diré, que si la carta está ben concebuda
y millor escrita, lo únich qu' está mal es la di-
recció.

Acudir al rey en tot y per tot demostra un des-
coneixement complert del organisme constitu-
cional, y revela una tendencia manifesta envers las so-
lucions del absolutisme, una certa aspiració regres-
siva que no pot admetre, ni admetrá may la demo-
crática terra catalana.

Vejin els missatjers com el monarca ab la matei-
xa má ab que pren el missatge, l' entrega al seu mi-
nistre responsable, perque lo primer que 's necessi-
ta pera portar corona es no tenir mals-de-cap. Y 'l
missatge vá á parar á n' en Silvela.

«Y ahora que los catalanes
se las entiendan con él.»

Qu' es lo mateix que donar carpetasso al assump-
to, perque ab en Silvela, fora de 'n Maura y encare
per poch temps, no s' hi pot entendre ningú.

***

Resultat del missatge: Cero.

A no ser que com un' altra vegada va succehir,
sigui 'l tal missatge una manobra electoral que per-
meti figurar en candidatura als que 'l suscriuhen, en
las més próximas eleccions de diputats á Corts.

En qual cas se podrà dir que ab tot y tractarse de un camí que sembla tan curt, anant á Madrid, se fá dressera.

¡Lo que costa de trobar un arcalde de R. O. per Barcelona!

No sé pas si á l' hora que veurán la llum aquestes ratllas hi haurá arcalde definitiu: al escriurelas continúa 'l Sr. Fabra Ledesma disfrutant las precarias delicias de la interinitat.

Arcalde de *quita y pon*, no per aixó deixa de tenir las sevas aspiraciós: ho sé de bona tinta.

L' altre día ho deya entre sospir y sospir:—Si á lo menos me deixessin empunyar la vara fins...

—¿Fins á quan?

—No més que fins que las palmeras que vaig manar plantar á la Plasa de Catalunya fassin dátils...

Resúm del debat sobre l' arrendament dels consúms:

Disset regidors, entre ells la major part dels regionalistas:—*¡Limón!*

Vintiquatre regidors, entre ells la major part dels republicáns:—*¡Naranjas!*

Una anecdota del malaguanyat poeta Pagés de Puig.

En una época de apuros, vá guanyar en els Jochs Florals la viola d' or y argent. En vigilia de la Festa, una senyora molt coneguda á Barcelona, avuy ja difunta, que li havia deixat diners, se presentá al secretari del Consistori, de qui era vehina y li preguntá:

—¿Es cert que l' Aniceto ha guanyat una joia?

—Aixís ho diuhen, y aixís sembla indicarho l' estil de la poesia, que no pot ser de ningú més que d' ell.

—Está bé, y gracias—digué la senyora tota resolta.

Y á major abundament afegí:

—¿No es á l' una de la tarde que s' ha de celebrar la festa?

—Sí, senyora. ¿Per qué ho pregunta si 's pot saber?

—Perque á l' hora en punt jo seré allá ab l' escribá y l' agutzil y li embargarem la joia.

El secretari 's quedá com qui veu visions. Y únicament amenassantla ab que del plech, si ella era allá, no 'n sortiria 'l nom de 'n Pagés de Puig, lográ ferla desistir de portar endavant la seva pensada.

Al acabar la tasca que vá imposarse 'l triunvirat pera tornar l' honor als regidors barcelonins eran ja dos quarts de sis de la matinada. Y ja feya estona que las burras de la llet corrian pels carrers.

Quan els regidors passavan la porta de la Casa Gran per anarse'n cadascú á casa seva á dormir, digué un dels municipals que montava la guardia, fent un gran badall:

—El honor del municipi se está cayent de son! Ya se 'n puede anar al lit!

Per fondo que 's fassi 'l foch... Ja ho diu el refrán.

Vels'hi aquí com totas aquellas bocadas de amor, respecte y veneració que per la gran figura de 'n Pí y Margall feyan els companys de causa, s' han tornat aygua-poll. Dos regidors van tirar de la manta y ara 's veu fins á quin punt ha arribat la seva hipocresía.

Deixém la paraula á *La Perdiu*, en sa ressenya de la sessió del dijous de la senmana passada:

***

«Llegida l' acta de l' anterior, el Sr. Pons manifesta que no 's trobava present quan se va acordar

ARISTOCRACIA DE TEMPORADA

La marquesa del Hivern, baronesa dels Turróns, comtesa dels Refredats y dama dels Panallóns.

600,000 DUROS ASSEGURATS D' INCENDIS

S' apropa la rifa de Nadal, y com qu' es possible que la *grossa* vaji á parar en mans d' algun lector nostre, creyém hora oportuna de donar un concell de verdadera utilitat.

Son molts els que al veures richs de cop y volta sufreixen un trastorn de mort, ó s' tornan bojós, ó agafan una verola sobtada. Altres, posantse sobre sí, pensan desseguida en doblar la fortuna; ó compran vinyas y oliverars, y entre filoxera y pedregada y pedregada y filoxera, al cap de tres anys se quedan penjats, ó bé obran un establiment de escura orelles á la Rambla que se 'ls menja 'l capital de mica en mica. Els més ganduls colocan el diner al banch A. ó B. ab l' interés d' un *interés*, sense pensar que avuy per demá pot venir una quiebra ó una *huelga general* y Deu nos ne guart d' un ja está fet.

Lo millor, lo més recomanable es guardarse el premi en bitllets, tal com l' entregan al Banch d' Espanya; aquest es un paper segur y fóra mals de cap. Y aixís molta gent ho farfa sino fós que casi tothom pensa: ¿Y si tinch una desgracia? Un grapat de bitllets aviat son destruïts, y no 'n queda res, ni un resguart, ni un document que ho acrediti... ¡Si se 'm calava foch á casa, per exemple!

Y no saben els qu' aixó diuen que 'ls bitllets de banch y tota classe de documents colocats entre fullas d' asbert ó d' *amianto* (que podrian formar un llibre interessantíssim) se salvan dels efectes d' un incendi; y encare que l' acció del foch fós tant potent que reduhis el paper á cendra quedarían marcats en las fullas tots els senyals dels bitllets al estrém de que 'l Banch tindria que pagarlos.

Recomaném el procediment á tots els que somian en treure els 600,000 duros.

Nosaltres no pendrém tals precaucions perque ab aixó de treure la rifa estém *assegurats de incendis*. Cad' any ens tornan els quartos.

FIGURETAS DE TOT L' ANY

—Vés, Morrongo, determina,
¿quín va millor d' aquests tres?
¿El de la levita negra,
el dels cabells ó l' inglés?

destinar una cantitat pera 'l monument de 'n Pí y Margall.

»—Jo—diu el Sr. Pons—no 'm cuido del home particular, ni del polítich, perque no 'n soch de polítich (*); pero ma conciencia de católich no 'm permet contribuir á la glorificació de un lliure-pensador. Per lo tant consti 'l meu vot en contra de dita proposició.

»El Sr. Albó declara que fa sevas en tot las manifestacions del Sr. Pons.»

Y *La Veu* s' absté, no ja de picar els dits, fins de fer la més mínima advertencia als seus correligionaris, que guiats per la intransigencia católica no volen contribuir á honrar la memoria del home més eminent que ha produhit Barcelona en el sigle XIX, sols perque fou lliure-pensador.

***

Vegis com avants que autonomistas son católichs; y avants que rezidors barcelonins son católichs, y avants que homes justos y considerats son católichs, sempre católichs y res més que católichs... com si perque representessin al catolicisme y no á Barcelona haguessin sigut elegits.

Y vegis com *La Perdiu*, cansada de cantar alabansas á n' en Pí y Margall, se fa eco de l' etzegallada de dos dels seus amichs, acullintla en sas columnas com la cosa més corrent y més natural del mon.

Jutjis ab aixó de la sinceritat de las alabansas perdigotaires.

Justicia distributiva.

Als empleats grossos de cala Pubilla se 'ls hi senyala un aguinaldo gros; als petits un aguinaldo xich.

Es qüestió de mirar per la seva salut; acostumats á ballarla magre, fora molt trist que per Nadal s' enfitessin.

Además, als grossos cal agassatjarlos també ab tots els miraments; que 'n tinguin pel gall, pels turrons, pels vins de bonas marcas... y per purgarse.

Dos aplessaments distints ha tingut la vista de la causa del parricida Siscar; l' última á instancia dels metjes, encarregats de dictaminar sobre l' estat verdader de las sevas facultats mentals.

Un pobre deya:—Ja 's coneix que 'l processat es rich; si no hi hagués tan *capital* no hi hauria tampoch tan *interés*.

Y un desconfiat observava:—Si no 'l fan passar per boig no será pas perque no s' hajin pres tot el temps per elaborarli una bojeria á la mida.

Rich, solter y pegantselas de molt devot, en Camilo sosté un parell de criadetas de 19 auye, verdaerament enlluhernadoras.

Y amant com es dels contrastes, si l' una té una cara trista y un posat molt melancólich, l' altre es animada, riallera, alegre com unas castanyolas.

En Camilo diu que ab la xamosa parella té sempre á la vista dos recorts piadosos. A la trista li din: *Virgo Dolorosa* y á la joyosa: *Causa nostrae le-titiae*.

(*) Aixó no es veritat. El Sr. Pons es un ultramontá, que sosté periódichs rabiosament antiliberals, y que marcat ab el sello de regionalista perdigot va ser elegit regidor de Barcelona.

Antoni López, editor, Rambla del Mitj, 20

Imprempta de LA CAMPANA y LA ESQUELLA, Olm, 8
Tinta Ch. Lorilleux y C.^a

Antoni López, editor, Rambla del Mitj, número 20, Llibreria Espanyola, Barcelona. Correu: Apartat número 2

¡Ja ha sortit!
Se ven per tot arreu

NARVAEZ

POR

B. Pérez Galdós

Tomo 2.º de la 4.ª serie

DE

EPIODIOS NACIONALES

Acaba de publicarse

CANAS Y BARRO

NOVELA ORIGINAL

DE

VICENTE BLASCO IBAÑEZ

Un tomo en 8.º, Ptas. 3.

VALENTIN ALMIRALL

El Catalanismo

EDICION EN LENGUA CASTELLANA

Un tomo en 8.º, Ptas. 4.

Se ven per tot arreu
¡Ja ha sortit!

ACABA DE PUBLICARSE

EL CAPITAN PÁNFILO

POR

A. DUMAS (padre)

Ptas. 1

NUEVA

UN VIAJE POR ESPAÑA

POR

TEÓFILO GAUTIER

Ptas. 1

NUEVA

Las primeras nieves

POR

GUY DE MAUPASSANT

Ptas. 2

ALMANAC HACHETTE 1903

VERITABLE TRÉSOR
DE LA VIE PRACTIQUE

Un volume, Ptas. 2'50.

LES MALADIES SEXUELLES CONTAGIEUSES

Un volume, Ptas. 2'50.

NOTA.—Tothom que vulga adquirir qualsevol de dites obras, remetent l' import en libranzas del Giro Mútuo ó bé en sellos de franqueig al editor Antoni López, Rambla del Mitj, 20, Barcelona, la rebrá á volta de correu, franca de porta. No responem d' extravios, si no s remet ademés un ral pera certícat. Als corresponsals de la casa se 'ls otorgan rebaixas.

DESENGANY

—¿Y aquests son els que volían regenerarme?...